

DE
C A V S S I S
OBSTRUCTIONIS ALVINAE

I N D V L T V
GRATIOSI ORDINIS MEDICI
P R A E S I D E

D. CHRISTIANO GOTTLIEB
L V D W I G

THERAPIAE PROF. PVBL. ORD. FACVLT, MED. DECANO
ACADEM. DECEMVIRO COLLEGIORVM MAI. PRINCIP.
ET BEAT. MAR. VIRG. COLLEGA ACADEM. REG.
BORVSS. SCIENT. ET SOCIET. BOTAN. FLORENT.
SODALI SOCIETATIS TEVTONICAE
LIPSIENSIS SENIORE

PRO GRADV DOCTORIS

DISPV TABIT

CHRISTIANVS FRIDERICVS ERDMANN
B O D E N

SCHLIEBENA-SAXO.
MEDICINAE BACCALAVREVS

D. XII. OCTOBRIS A. O. R. MDCCLXX.

L I P S I A E
EX OFFICINA LANGENHEMIA

DE

1852

JOHN W. GRADY

M.D.

PHYSICIAN

1852

CHRISTIANO COUNTY

J. W. GRADY

PHYSICIAN

CHRISTIANO COUNTY

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

PHYSICIAN

§. I.

n functionibus corporis humani viui diuidi- *Instituti ratio.*
candis, non solum ad sanas, iusto ordine
procedentes, et morbosas, labefactatas vel
prorsus abolitas, figillatim respicimus, sed
vtramque etiam earum indolem accurate in-
ter se comparamus. In hoc autem scrutinio recte instituen-
do, ad varias vias, in quibus successiua humorum elabora-
tio fit, attendimus. Ac primum quidem ad mutationes
alimentorum, quae in ore, ventriculo et tubo intestinali, vt-
pote in primis viis, eueniunt, respicimus, et progressum
chylī ad sanguinem subiungimus; ad secundas autem vias
attenti, sanguinem, a corde per arterias et venas motum
et in variis organis secretoriis, imprimis renibus et cutaneo
habitu, depuratum, consideramus, his enim aliisque secre-
tionibus recte succedentibus, optima pars humorum ad vias
lymphae ducitur, quas tertias appellare possemus, propter
ea,

ea, quod non tantum nutritionis vis in glutine animali, sed etiam promptior secretio fluidi neruei inde pendet. Et si autem omnium harum functionum continuus nexus in sanitate et morbo cernitur, interdum tamen vnam et alteram sigillatim definire conuenit, quo morborum ratio melius intelligatur. Cum autem fabrica partium, quae ad digestionem pertinent, et liquores, in canali alimentorum affluentes, in caussis et effectibus facilius, quam aliae magis abstrusae functiones perspici videantur, multi quidem sibi persuadent, medicum in his declarandis vix errare, adeoque etiam curationem morborum, in primis viis obuientium, sine magna difficultate suscipere posse: at summa et in his requiritur attentio, si applicatio remediorum et auxiliorum cum fructu effici debeat. Iam olim, cum in dissertatione quadam academica de primarum viarum debilitate agerem,*) perspexeram vitia primarum viarum indagatu esse difficillima, et quamquam postea, variis obseruationibus institutis, et praestantissimis medicorum monitis perpensis, hanc doctrinae medicae partem iterum iterumque ac saepius disquisiueram, tamen in tristissima rerum facie, quam morbus et mors amatae coniugis mihi obtulerat, cognoscebam, obstructionem aluinam, crebrius accidentem et pertinacem tandem factam, a me nullo modo solui posse, quamuis consilio amicorum adiutus, praestantissima auxilia applicauerim. Serio saepe cogitauimus de caussis huius obstructionis, remedia, ei opponenda, semel iterumque pensitauimus, caute applicauimus, omnia tamen incassum tentata fuisse, mors declarabat, et labes in sectione cadaveris reperta. Hanc morbi historiam, plenius descriptam, aduersariis medico practicis inserui,**) per hanc vero opportunitatem operae pretium

*) Prodiit Lipsiae 1748. 4.

***) Vol. I. Part. III. p. 407 seqq. Lips. 1770. 8.

pretium duxi, ea, quae ex ordine doctrinarum medicarum, ad obstructionis aluinae causas pertinent, ex pathologicis principiis repetere et ex obseruatis anatomico physiologicis illustrare, quo et mihi et doctrinae nostrae alumnis normam praescriberem, ad quam in vitiis primarum viarum, in quantum praecipue ad obstructionem pertinacem vergunt, iudicium nostrum dirigeremus. Etsi enim hac ex causa non semper acuti et inflammatorii morbi, qui aegros subito rapiant, oriuntur, dolores tamen et spasmi eos crebrius et vehementer excruciant, qui negligentia vel impedimentis huius excretionis initia aliorum grauissimorum morborum, in primis et secundis viis euolutorum, sibi inducunt.

§. II.

Causa proxima obstructionis aluinae commode possit dici impeditus alimentorum digestorum et exsuccorum transitus ad excretionem consuetam. Cum autem hac definitione morbus ipse, vel symptoma primum, in multis morbis obueniens, designetur, huius causa proxima erit deprauata quaedam dispositio canalium totius vel partis eiusdem, per quem consuetus fecum aluinarum progressus ad anum cohibetur. Qua quidem differentia posita, causae, a nobis disquirendae, in duas classes distribuendae sunt, quarum aliae vniuersalem quandam labem, canali alimentorum inductam, aliae mutationem quandam morbosam, parti tantum huius canalium inhaerentem, indicant. Vtraeque raro subito oriuntur, sed saepe per seriem causarum occasionalium subinde nascuntur, et dispositiones, easque saepenumero habituales, inferunt, quibus causae praedisponentes definiuntur. Quamquam vero victus ratio saepe diuersissima est, nec semper reliquo vitae generi responderet, atque

Causae obstructionis aluinae in vniuersum considerantur.

canalis alimentorum fabrica in ventriculo et variis intestino-
rum tenuium et crassorum partibus valde differt, liquores
demique, vbique secreti et in vsu digestionis affluentes, va-
rium ortum et diuersam mixtionem habent, ideoque haec
cuncta peculiarem disquisitionem exigere videntur, nostro
tamen consilio accommodata magis videtur tractatio, si
haec in vniuersum, adpersis tamen vbique particularibus
annotationibus, perpendantur. Sic enim compendium dis-
quisitionis causalis in obstructione aluina efficitur, ita ta-
men, vt, qui vniuersalem normam sequitur, facile ad par-
ticulares causas, in singulis aegris obuientes, dirigi queat.
Victus diuersitas in alimentis et potulentis negligi nequit,
quamquam illa, dummodo vitae generi respondeat, raris-
sime nocet, actiones autem, digestionem iuuantes et ex vitae
ratione pendentes, simul examinandae sunt. Singulare au-
tem examen exigit liquorum, digestioni inseruientium, indo-
les ac sana morbosaque mutatio. Nunc cum motus peri-
stalticus contenta in canali alimentorum vrgeat et propellat,
praemissis causis occasionalibus, ad dispositionem, quae al-
uinam excretionem laedit, propius accedimus, si motus ela-
stici vitia in rigiditate et laxitate, et porro motum vitalem
laesum in debilitate et spasms tubi intestinalis perpendimus.
Hoc certe examine cognoscitur habitualis quaedam in mul-
tis hominibus ad alui segnitiam procliuitas, quae et sanis
caeteroquin visis, molesta est, et in morbis aliis haud raro,
vt symptoma vrgens, considerari meretur. Pertinacissima
demum alui obstructio, quae, vt morbus singularis et prin-
ceps, attentionem nostram poscit, ad tria potissimum capita
referri poterit. Etenim causa vel in tubi intestinalis cauo
haeret, et veram obstructionem seu *εμφοξω* efficit; vel
canalis in parietibus suis et in ipsis tunicarum interstitiis ita
laeditur, vt a diametro sua naturali recedat, nec fibris mo-
uen-

uentibus amplius dirigatur ideoque angustias partiales et sæpe interpositam extensionem nimiam admittat, quæ, quod a priori pendet, angustiam siue στενωχωρίαν tantum diiudicandam relinquit. Tandem vero partes intestinorum a causis externis varie comprimuntur, et impedimentum viae per compressionem externam seu θλίψιν efficiunt. Disquisitionem causarum obstructionis aluinae ad hanc normam optime institui posse, eo confidentius credimus, quo magis signorum anamnesticorum, diagnosticorum et prognosticorum ratio simul patet, et, nisi latentia, nec vlllo modo remouenda, fabricæ vitia adsint, medendi methodus etiam apte definiri posse videtur.

§. III.

Sanus et validus ferme cuncta, quæ appetit, alimenta bene fert, nec delectum adeo cibi et potus instituire tenetur. Sunt tamen aliqua ciborum genera, quæ difficilius subigantur, et ex quibus moles indigesta, viscida et acris colligatur; sunt et potulenta, quæ vires canalis intestinalis maxime infringant, et in vtroque casu obstructionibus tandem ansam præbeant. Quoniam vero nostra tractatio tantum summaria est, in vniuersum monemus, nos præcipuas tantum tradere posse causas occasionales, ex quibus nostra aliorumque medicorum experientia, obstructiones aluinas haud raro ortas esse, comprobauit. Ordinem tamen eum seruabimus, ad quem reliquæ et a nobis neglectæ causæ commode addi possunt.

Ex vegetabilibus cerealia semina et inde præparata optimum et facile subigendum nutrimentum præbent, quorum panis est princeps. Satis tamen compertum est, nimiam eius siccitatem, quod largiorem affluxum saliuæ ac liquoris gastrici et intestinalis exigat, lentorem excretionis alui-

aluinae inducere. Ob hanc caussam imbecilles saepe panem biscoctum, optime solubilem, ferre nequeunt. Semina leguminosa et olera plurima, quod viscido abundant et flatus generant, nec satis subigi, nec apte subduci possunt. Fructus horaei et ex indole sua austeri, magis vero immaturi, tubo intestinali siccitatem inferunt, et saepe, vt nuclei viscido oleosi, in partibus intestinorum non digesti, subsistunt. Carnium quidem digestio facilius est, viscidae vero, inprimis fumo induratae, cutis et intestina, nec non extremitates animalium, porro ex piscibus ii, qui tenaciores fibras habent, praecipue si frigore et fumo indurantur, digestioni, ideoque etiam aluinae excretioni resistunt. Lac et dulcia, vt lubricantia ventrem mouent, sunt tamen imbecilles, intestina variis de caussis relaxantes, qui hoc ipso victu lacteo aluum, vel saepe inordinatam, vel interdum obstructam habeant. Quemadmodum enim lac coctum ob caseosae partis coagulum imbecillos magis obstruit, inprimis si cum farinaceis coniungitur, sic nimius casei vsus hoc magis efficere potest. Etsi vero aromatica condimenta viscidis cibis iungenda sunt, nimius tamen aromatum calidorum vsus, quoniam siccitatem inducit, obstructions quoque generat. Sed, in caussis his perscrutandis, non semper ad qualitatem ciborum tantum, sed et ad modum eos sumendi respiciendum est; constat enim, qui auide et sine masticatione deglutiant, vel sine ordine edant et tempora victus sumendi non accurate distribuunt, eos digestionem turbare, ideoque etiam aluinam excretionem minus ordinatam habere et obstructionis subinde inducendae caussam afferre.

in potu.

Potus cibos captos diluit et simul ad digestionem disponit; sunt autem varia quoque potus vitia, ex quibus obstructio aluina nascatur. Et vel potus aquosi ingurgitatio

tio

tio, vbi nimia fuerit, non solum ventriculum replet et distendit, sed et intestina relaxat, praeterea a vasis lacteis cito fugitur, hinc nec scybala dura emollit, nec canalem intestinorum lubricat. Maior noxa existit ex potu aquoso nimis frigido, incalescente inprimis corpore, ingurgitato, ex quo spasmi intestinales et remora fecum aluinarum certo inducitur. Calidus potus, quamquam alia ratione agit, quoque nocet. Neque enim semper adstringentibus theae particulis, nec empyreumaticis coffeae stimulis effectus obstructionis aluinae, interdum ex potus huius nimio vsu eueniens, adscribendus est, sed calidus vapor solus, relaxando fibras intestinales, crebram obstructionis causam ex languore motus peristaltici infert. Vinosa potulentorum genera, vt cereuisiae et vina aliaque, fermentationis opē producta, ex indole particularum, medicata vi praeditarum, diiudicanda sunt. Sic enim vina rubra laxa intestina roborant, et ita alui excretionem expeditiorem reddunt; sicca autem et rigida intestina magis obstruunt, hinc effectus non, nisi in relatione ad subiecta varia, assumi et ex therapiae generalis fundamentis diiudicari possunt. Spirituosus autem concentratus potus et inprimis eius abusus, ob exsiccationem fibrarum et coagula fluidorum, inter principes causas obstructionis aluinae referri eoque magis vituperari debet, si, aromaticis aliisque stimulantibus particulis admixtis, hos effectus magis auget. Quemadmodum vero in qualitate et copia potus varias causas obstructionis aluinae deteximus, sic in defectu eius potiores inueniuntur; plures certe aegri nos, in examine causarum instituendo, ad hanc praecipue causam attentos reddere solent.

§. IV.

Vitae genus non solum victus rationem, sed reliquas *Vitae genus.*
quoque corporis actiones dirigit, hinc in eo quoque exami-

nando quodammodo versetur. Ardua vero res est, amplissimam tractationem, qualem hoc argumentum exigit, succincta praecipuarum caussarum enumeratione in arctiores limites cogere: quoniam autem vita sedentaria plures aegros, et praecipue, qui literas colunt, et feminas, huic vitae generi assuetas, ad alui segnitiam disponit, de ea et coniunctis vitis nonnulla commemorare conuenit. Artuum motus, circulationem humorum per extremitates corporis iuuans, non vnicum commodum est, quod moderata ambulatio et intensior interdum corporis exercitatio efficit, sed coniuncta potius thoracis et abdominis agitatio et blanda viscerum concussio maiora omnino praestat. Respirationem, in aere libero et sano excitatam, egregium sanitatis auxilium esse, nemo non concedit, cum autem porro diaphragmatis et musculorum abdominalium actio in iuuando motu peristaltico magnum emolumentum afferat et motus progressiuus alimentorum a fabrica musculari intestinorum praecipue, quamquam non vnice, pendeat, quoniam is concussionibus et frictionibus abdominalibus vere intenditur, progressus contentorum in canali alimentorum per nimiam quietem corporis maximopere retardatur et infringitur. Accidit insuper in vita sedentaria tum, cum in laboribus subeundis erectum corpus et inde etiam abdominis liberum situm non seruare, sed potius, corpore antrosum inclinato, viscera abdominis comprimere solemus, maius impedimentum motus peristaltici, dum id, quod mouendum est, sint scybala viscida, tenacia et dura, sit aer elasticus retentus et vrgens, partem intestini ad spasmos disponat, vicina antecedente parte aere nimis distenta, quam rem inferius inter vitia intestinorum habitualia recensetimus. Cum hac autem corporis dispositione, in iis, qui literarum studiis delectantur, meditatio profunda, in aliis vero, qui animum grata

idea-

idearum euolutione non pascere possunt, moeror et tristitia, ingratus aliquis obiectorum sensus accedit, quae quidem cuncta, vt internos sensus viuide excitant et agitant, sic vires elasticas et vitales, vniuersum corpus dirigentes, maxime infringunt. Videmus profecto, diu quiescentes et contenta cogitatione excitatos, magis saepe languidos esse, quam eos, qui vehementissima corporis exercitia sustinuerunt. Quemadmodum autem in sensuum externorum vegeta actione sensationes corporeae maxime infringuntur, sic etiam frequenter negligentia stimuli, depositionem aluinam vrgentis, accedit, quae motum progressiuum in intestinis vniuersis valde refrenat. Similis attentio ad somnum dirigenda est, cuius commoda per refectionem virium vniuersam in omnes corporis actiones redundant. Languet sane omnis, qui crebrioribus et saepe continuis vigiliis detinetur, et refectionem nullam ex somno placido percipit, ita, vt ex hac causa alui quoque segnities saepe deriuanda videatur. Il vero, qui diutius dormiunt, vires, iusto somni stadio acquisite, iterum supprimunt et simili ratione delassati inueniuntur, nec ordinatae excretionis aluinae commoda sentiunt. Ita namque vitae generis, in vniuersum considerari, ratio ad hanc normam examinari et multae aliae causae, quae, vel simili, vel contraria ratione ad alui segnitiem disponunt, ex his diiudicari poterunt. Ea enim, quae de excretis ac retentis et animi affectibus, si tractationis huius argumentum spectes, addi possent, ex iis, quae hucusque proposuimus, abunde intelliguntur: sic sudor nimius, qui tenuissimos corporis humores subducit, feces aluinas siccas relinquit: sic iracundia, bilem commouens, saepe diarrhoeas, in denegato vero saburrae acris effluxu, spasmos, et retentiones molestas materiae iam motae efficit: sic nimium venis exercitium, vt vires in vniuersum infringit, ita etiam

hanc excretionem interdum languidam reddit. Possent praeterea huic tractationi variae caussae, in morbis opificum obseruatae, subiungi, sed satis est, eas tantum nominasse, ii enim, qui plumbum tractant, ad colicas saturninas et inde saepius ad pertinacissimas alui obstructiones disponuntur.

§. V.

*Liquorum di-
gerentium vi-
tia.*

Ab his, summatim propositis, ad vitia fibrosae compa-
gis, in intestinis consideranda, deduci possemus; verum nos
accuratius hoc in genere versari existimamus, si antea hu-
morum, digestionis inferuentium, et fecum aluinarum pro-
pulsionem ad crassa intestina, vt vniuersalem corporis cloa-
cam, adiuuantium, examen suscipiamus, et in eo praeci-
pue in caussas impeditae excretionis aluinae inquiramus.

Salua.

Affluxus saluae ex tot glandulis, circa fauces positis,
copiosus et inter masticandum potissimum acceleratus, satis
euincit, hoc menstruum in cibis viscidis emolliendis et re-
soluendis primarium esse, ideoque sequentes digestionis
functiones ita iuuare, vt vltimam tubi alimentaris actionem,
excretionem nempe aluinam, expeditiorem reddat. Mo-
nendi igitur sunt, qui crebrius hauriendo fumo tabaci vel
herbae huius et aromaticorum medicamentorum masticatio-
ne saluam proliciunt et exspuunt. Maxime vero digestio-
nis vitia et alui segnitiam sibi inducunt, qui alimenta, potif-
simum dura et viscida, non masticata, sed integra, immodi-
ca edendi cupiditate impulsu, deglutunt. Lugendus ideo
etiam est eorum status, qui, dentibus carie adesis, vel gin-
giuis scorbutica labe affectis, pluribusque dentibus variis de
caussis amissis, masticationem et saluae admixtionem aegre
absoluunt. Quamquam enim liquores, in reliquo canali in-
testinorum affluentes, saluae defectum aliquo modo resar-
cire videntur, nusquam tamen, quam in ore, veram admixtio-
nem

nem liquoris, cibos soluentis, fieri posse, fabrica partium docet.

Liquoris gastrici et intestinalis affluxus in hominibus succiplenis aliquo modo iuuat digestionem, cum vero in macilentis minus copiose afferatur, siccitati etiam aluinae ansam suppeditat. Et si vero humorum, ex superficie canalium alimentorum exsudantium, indoles non nisi cum perspiratione viscerum comparari posse videatur, tamen ex fabrica tunicae villosae largior eius prouentus, et maior vis, saponacea resoluens, euincitur. Hinc falluntur, qui crebriori imprimis aquae potu damnum, ex defectu liquoris gastrici et intestinalis emergens, tollere cupiunt, quod aqua simplex non bene admiscetur, sed celeri itinere ad sanguinem et renes promouetur, ita, ut nimiae aquae potatores ad continuam haud raro alui segnitiam disponantur.

Liquor gastricus et intestinalis.

Quemadmodum autem in duodeno praecipue digestionis vis cernitur, quod cibi masticati et in ventriculo macerati, bilis, per pancreaticum liquorem, qui salialis naturae est, temperatae efficacia, subiguntur, et ad ulteriores in canali intestinorum subeundas mutationes disponuntur; sic in bile potissimum stimulum naturalem ad alui depositionem inuenimus. Mittimus lubenter descriptiones commodorum, quae in digestionis negotio a bile, ut liquore praestantissimo soluente, accedunt, et stimulum eius in motu peristaltico iuuando tantum consideremus. Sanguis ex visceribus abdominalibus, digestionis et chylicationi inseruientibus, in systemate venae portae refluus, et per indolem suam ad optimae bilis secretionem aptus, in varia viscerum abdominalium labe, ad hanc secretionem praestandam minus bene mixtus est. Non solum enim tenuis nimis sanguis, sed et spissus nimis, piceus et atrabilarius, tum, cum hepatis viscus etiam liberum est, bilem aut inertem aquo-

Bilis.

sam, aut yscidam et nimis tenacem secernit, ex quibus causis feces vel non satis resoluuntur, sed densae et tenaces manent, vel ad calculosam quasi duritiem disponuntur. Vitium igitur lentoris aluini, quem in ictericis semper animaduvertimus, ob denegatam bilis secretionem, in iis quoque, qui imbecilles, hypochondriaci vel alia viscerum abdominalium labe affecti sunt, simili modo cognoscitur. Et quamquam noui feminam, quae feces aluinas albas et siccas, canino stercori similes, cum aliqua difficultate, ceterum ordinate, excernit, tamen haec rarior obseruatio efficaciam bilis in promouendis aluinis fecibus in dubitationem adducere nequit. Liquoris intestinalis, pancreatici et bilis vis, in duodeno incepta, in ieiuno potissimum intestino efficaciam suam exerit, atque etiam ex aliqua parte in ileo; in crassis autem magis compinguntur feces, quae mutationes ad alui segnitiam omnino disponderent, nisi mucus intestinalis excretionem rursus inuaret.

Mucus.

In ore quidem et toto tubo alimentari mucus ex glandulis folliculosis variae fabricae secernitur, sed eius efficacia in lubricandis et promouendis fecibus aluinis nusquam magis, quam in ileo et crassis intestinis cernitur. In vniuersum quidem mucus talis intestinalis acrimoniam, alimentis adhaerentem, vel morbosam in intestinis natam, vel ad ea derivatam, temperat et corrigit. In duodeno potissimum intestino, vbi bilis cibus semidigestis iungenda est, mucus hic copiosius secernitur; nec in ieiuno intestino, utpote molli et villosa tunica euidentiori instructo, deficit; copiosior tamen deprehenditur in ileo, in quo feces densantur ac non nihil exsiccantur; et, quia in coeco maxima eius necessitas est, etiam appendix vermiformis, ad secretionem mucis aptissimus, huic parti intestini appositus est. Et licet nec in coli integro tractu glandulae folliculosae, mucum secernentes,

tes, deficient, maior tamen eorum in intestino recto, praecipue ad ani exitum, copia obseruatur. Duplex quidem vitium huic mucō adhaeret, tenuitas nimia et acrimonia, eidem iuncta, quae varios et morbosos saepe fluxus ventris, imprimis henteriam, inducit; contrarium autem huic vitium tenacitas est, quae in hoc argumento nostro imprimis debet considerari. Si enim viscidum ex cibis, non satis subactis, nimium colligitur, et exsiccat, orificia glandularum folliculorum ita obstruuntur, vt viscidum naturale, in iis secretum et suo tempore exprimendum, nimis inspissetur, ex qua re alui siccitas et remora fecum et tum obseruatur, cum mucī abundantia percipitur. Quando autem feces aluinae cum copioso mucō per drastica purgantia expelluntur, siccitas alia oritur; satis enim apertum est, validas purgationes aluum obstructam excipere, propterea, quod glandulae folliculosae, tenuioribus humoribus expulsis, non blandum et lubricantem, sed tenacissimum mucum excernunt. In dysenteriiis mucosis et similibus, quae nonnullis haemorrhoides mucosae vocantur, lenta et acris saepe pituita excernitur, quae depositionem aluinam plus impedit, quam iuuat. Nonnunquam in his morbis vidimus particulas mucī, instar gummi tragacanthae, non solutas, sed tantum emollitas, quas inter digitos vix comprimere et diu quoque in aqua maceratas, soluere haud potui. Male itaque sibi consulunt, qui, alui segnitie oborta, purgantibus iisque valide stimulantibus medicamentis aluum mouere contendunt, nec blanda naturae auxilia in diaetae vitiis correctis eligunt, inde enim et mucum nimis abstergunt, et eius vltiorem excretionem difficilem reddunt.

§. VI.

Ex iis, quae haecenus proposuimus, non solum caussae *Rigiditas et laxitas intestinalium.* occasionales, sed etiam variae dispositiones ad siccitatem, aliaque

aliaque intestinorum vitia, quibus caussae obstructionis sensim inferuntur, satis cognouimus. Quo autem mutationes in fabrica intestinorum laesa melius perspiciamus, morbosa ratio fibrarum intestinalium accuratius perscrutanda est. Priusquam igitur stricturas spasticas et debilitatem, ut motus vitalis vitia, examini subiiciamus, consideremus primum rigiditatem et laxitatem, roboris elastici vitia.

Rigiditas.

Neque enim superficies intestinorum interna tantum, interdum siccitate obrigescit, sed et contextus cellularis fibras musculosas excipiens, ubi est siccior factus, rigiditatis muscularium fibrarum causa est. Carneae hae fibrae peculiari fabrica cellulari constant, in qua arteriae, venae et nervi mire distribuuntur, ipsae tamen in alio molliori contextu cellulari haerent, qui sub externa et membranacea tunica expanditur; ex qua re vera facilitas motus attingitur. Quod si itaque cibus et potus irritandi et exsiccandi vim habent, quam etiam in progressu per intestina retinent, a purgationibus simili ratione molestis, a siccitate scybalorum cum aliqua remora procedentium, fibrae ad validiores contractiones disponuntur, his ipsis humores, interstitiis inhaerentes, et expelluntur et coguntur, ex quibus caussis fibrae a naturali mollitie in densitatem et callositatem transeunt. Saepe itaque in anatomica disquisitione intestinorum, nulla vestigia fibrarum carnearum, strias potius tantum albicantes, per cellulas densas circulari vel semicirculari ductu excurrentes, conspiciamus, quae in vivo statu non blande, sed cum aliquo renisu se contrahunt, et ita motum peristalticum retardant. Causas occasionales in victus ratione §. III. summam indicauimus, nonnulla tamen de medicamentis hic addere; a re non alienum putamus. Videntur quidem aloetica medicamenta hanc noxam praecipue inducere, aloe enim, etsi lota et gummosa eligitur, magnam tamen resinae copiam adhaer-

rentem habet, quae ficit: multo autem magis hoc damnum inducit, si resinosa magis, non satis depurata, aloe eligitur et, vel medicamentis purgantibus copiosius vel resolventibus sic dictis elixiriis, continuata serie adhibendis, parcius admiscetur. Resinosa certe omnia medicamenta ialappina et alia hoc vitium inferunt, vt aluum saepe vehementer commoueant, postea per plures dies obstructam relinquunt et habitualement saepe siccitatem et rigiditatem intestinis imprimant. Rhabarbarum quoque, quod laxioribus corporibus, infantibus imprimis, saepe vtile est, nimio vsu, imprimis in siccoribus hominibus, similem dispositionem efficit.

Quemadmodum vero hac ratione motus peristalticus difficilius redditur et languet, sic idem quoque quamquam contrario modo in nimia laxitate retardatur et obstructionis aluinae causa est. Quod si enim ea, quae de varia victus ratione, de lacticiis et aliis emollientibus cibis, de potu calido §. III. indicauimus, in memoriam reuocamus, non tantum contextum cellulosum intestinorum, tunicis interpositum, sed et fibras musculosas ipsas seroso humorum affluxu relaxari, cognoscimus. Namque mucus intestinalis, de quo, vt causa expeditae excretionis aluinae ob lubricandi vim §. V. commemorauimus, pariter pro causa remorae habendus erat. Neque enim solum viscidum, ex glandulis folliculosis secretum, spissius iusto deprehenditur, sed glutinosum adscititium ex cibis viscidis nimis emollientibus intestinorum parietibus adhaeret et totum eorundem habitum relaxat. Facilis affluxus intestinalis succi, qui aliquam in digestionem vim habet, impeditur ac contextus cellulosus copia feri turgescit. Et si vero hoc incommodum purgantia valida resinosa ad tempus tollunt, tamen subinde contrarium vitium, vt supra admonuimus, inducunt. Manna, tamarindi.

Laxitas.

rindi, cassia et alia lubricantia, purgantia quidem minus vehementia sunt, sed cum stimulo suo ad materiam viscidam mouendam non semper sufficiant, eamque haud raro magis resoluant, quam subducant, laxitatem augent. Etsi vero salina purgantia, in quibus summa vis resoluendi est, in viscido intestinali mouendo efficaciora videntur, crebriori tamen vsu nocent et serosum laticem nimis alliciendo, primo relaxationem et, continuato vsu expulsaque feri copia, siccitatem relinquunt. Ex his vero omnibus maius insuper et relaxationem fouens vitium, flatulentia inducitur, propterea, quod ex pituita resoluta aer elasticus copiose egreditur, intestina distendit et inde motum peristalticum irregularem et varie cohibitum efficit, qua de caussa aluus primum inordinata, paulo post vehementer obstructa redditur, nec non irregulares tubi intestinalis expansiones et contractiones efficiuntur.

§. VII.

*Spasmus et
debilitas inte-
stinalium.*

Rigiditatem et laxitatem fibrarum, vitia motus elastici, a nisu, vel aucto nimis, vel imminuto glutinis, animalem fibram firmantis, pendere, cum fabrica corporis vniuersa, tum nutritio partium docet. Diuersa quidem haec vitia, per priores fibrae proprietates tamen maxime definienda, ad spasmi et debilitatis examen nos ducunt, quia vtrumque vitium et in fibra rigida et laxa se exferit. Vis vitalis et motus, in diuersis machinae animalis partibus inde excitatus, vniuersalis est et a fluidi neruei indole proficiscitur. Etsi vero in huius fluidi dispositione sana et morbosa definienda haud exiguae oriuntur difficultates, varia tamen in homine viuo obseruata phaenomena, nos ad aliquam cognitionem huius vniuersalis motus principii ducunt et varias functionum mutationes luculenter declarant.

Quod

Quod si enim irrationes, fibris illatas, consideremus, *Spasmus.* viuas tantum feriunt, hoc est, eas, quas fluidi neruei vis penetrat, in callosis enim et quasi mortuis haec vis stimuli non sentitur. In sana itaque fibra a moderatis potissimum irrationibus blanda contractio et remissio sese inuicem excipiunt, quem motum oscillatorium appellare placet, quippe qui non tantum in fibra musculari euidenter, sed in reliquis quoque partibus, ad muscularem fabricam non profus accedentibus, remissius quodammodo percipitur. Motus fibrae muscularis maxime compositus est et singulares arteriae, venae et nerui mutationes, quas accurate describere non possumus, efficit, quae tamen quodammodo apparent, si motus rationem sanam et in morbis impeditam in fibris his compositis attendimus. Nam si tum stimulus paulo fortior applicetur, fibra rigida, et ad contractionem blandam non adeo idonea, tamen vrgetur et se contrahit, atque in hoc motu non facile remittit, sed in contractione potius diu persistit, ideoque rigiditatem porro auget. Quod si porro similis stimulus laxam fibram tangit, tunc, vbi moderatus est, laxitatem corrigit, quod superfluam humiditatem, causam laxitatis ex interstitiis eius exprimit; Sin vehementior stimulus irruit, fluidum in cellulis siue interstitiis fibrae intercipitur, cogitur et densatur, ex qua re non correctio laxitatis, sed callositas potius expectanda est, quae, etsi a vera rigiditate, cum siccitate coniuncta, differre videatur, eandem tamen noxam, puta humorum inmeabilitatem, infert. Quamquam igitur fibra rigida ad strictionem spasticam magis disposita est, tamen et laxa, si subinde callosior redditur, in eandem dispositionem abit. Spastica autem haec strictione in intestinis, quamuis parerioribus fibris muscularibus donatis, tamen attendenda est. Flumen alimentorum digestorum et porro digerendorum, partes tubi inte-

finalis successiue distendit et vis musculosa et tendinosa, distensionem tandem resistens, contenta porro vrget. Alternum enim fibrarum distinctarum longitudinalium et circularium motum nunquam statuendum censeo, quoniam omnes fibrae in coarctando canali per alimenta distenta simul operantur, inprimis cum longitudinales longe parciore sint, quam circulares et semicirculares. Quod si vero distensio ultra modum facta est, tunc vel maiorem vim contractilem fibrae incitat, qua ea sensim languet et ad motum continuandum minus apta redditur, vel cellularis contextus circumfusus, pariter atque in cellulis tenerioribus fibrae muscularis reperiendus, occalescit et mobilitatem elasticae fibrae non amplius admittit. In tali itaque parte intestini fit obfirmatus habitus et blandus motus muscularis et oscillatorius non amplius locum habet, sed peristalticus motus, ad has partes deductus, non nisi spasmodis dirigitur, quibus contenta intestinorum magis retinentur, quam promouentur.

Debilitas.

Sed videamus etiam de debilitate, ut causa praedispone obstructionis aluinae eamque in vniuersum et ratione intestinorum expendamus. In imbecillis certe vis vniuersa neruorum, ideoque etiam fluidi neruei indoles a naturali vigore multum differt, quam rem in hominibus, ceteroquin sanis, subitanea delassatio post validas corporis exercitationes vel animi perturbationes satis, euidentius tamen subita prostratio in morbis acutis malignis declarat, quippe quae in robustis eodem modo, quo in imbecillis obseruatur. Quemadmodum igitur reliquae corporis actiones languent, ita motus intestinorum vegetus esse nequit. Quod si vero vniuersus canalus alimentorum digestionem languide perficit, aliud etiam tarda et saepe obstructa inde pendet. Neque tamen est dubium, quin particulares debilitates in intestinis

stinis quoque orientur. Etenim cum non tantum vigor sensuum in variis organis sigillatim imminuatur, sed et plexus brachialis vnius lateris, vel ex consuetudine vel morbo laesus, motus partiales illius lateris debiliores efficiat, quam alterius, necesse est, vt multo magis systema neruofum, in plexibus abdominalibus potissimum conspicuum, motum viscerum in actionibus digestionis saepius modo languidum reddat. Videbis enim haud paucos, qui, etsi animo et sensibus internis valeant, atque motus artuum etiamnum sustinere possint, tamen de vigore vitali in intestinis conquerantur. Sunt quidem plures aliae huius rei caussae, quas in occasionalibus indicauimus, attamen quoque certum est, in multis, inprimis hypochondriacis, languorem digestionis et aluum tardam inter prima symptomata referri, manifesto indicio, languidas intestinorum partes ab indole deprauata neruorum vel fluidi, in iis moti, mutatas esse. Iam si perpendimus, in visceribus imi ventris singulares et maxime sympathicos neruos esse, eosque in plexibus et gangliis coniungi et iterum distribui, recte etiam concludimus, debilitatem in his magis, quam in aliis partibus posse induci. Quanquam enim in his validi motus musculares, vt in artubus sustinendi non sunt, sed in viscerum functionibus motus plerumque blande procedunt, caussae tamen, vires suppressantes, faciliori consensu ad omnes partes deriuantur et inertiam quasi totius tubi intestinalis inferunt. Debilitas autem saepe stimulis moderatis non virgetur et licet vehementioribus tandem vinci posse videatur, inde tamen tam insignem noxam intestinis infert, vt depressio virium, nullis auxiliis postea leuanda, subsequatur. Obseruauit in quodam aegro, debilitate motuum animalium et sensuum quoque internorum diu conspicuo, actiones vitales satis vegetas, et digestionem quoque ciborum et alias naturales

commodissime cessisse, languore autem vniuersali magis at-
cto, canalem alimentorum adeo esse debilitatum, vt stimulis
purgantium medicamentorum et clysmatum admodum ra-
ro obediret.

§. VIII.

*Transitus ad
obstructiones
alvi pertinacia-
ces.*

Ex iis autem, quae haecenus exposuimus, caussae oc-
casionales et praedisponentes, quibus aluus tarda, saepius
obstructa, non nisi auxiliis artis mouenda et ita obstructio
habitualis inducitur, satis intelliguntur. Sunt enim inter
nostros haud pauci, qui de aluo, per aliquot dies obstructa,
non adeo solliciti sint, consuetudinis vitium esse existiman-
tes, cui vel a prima aetate adfueri sunt, vel quod a vitae ge-
nere, imprimis sedentaria, alienum esse nequit. Et vere
res ita se habet. Namque plures ad summam senectutem
perueniunt, incommoda ex obstructione aluina patienter fe-
runt et tandem eandem vtcunque vel diaeteticis, vel phar-
maceuticis remediis aut leuant, aut vrgent. Ex hac vero
habituali dispositione in morbis variis acutis aequae, ac chro-
nicis multa incommoda oriri, medentes satis experiuntur,
qui, dum symptomata morbosa perpéndunt, et re-
cte diiudicant, saepe cognoscunt, non esse sympto-
mata morbi principis, sed symptomata symptomatis,
hoc est, consuetae obstructionis aluinae. Quam rem
si exemplis declarare fusciperem, nouum omnino dif-
fertationis argumentum ingrederer, obstructionem aluinam,
communissimum morborum acutorum et chronicorum
symptoma, explicaturus. Placet autem praeter alia, quae
mihi de proposito hoc argumento explicanda restant, de per-
tinacioribus potissimum intestinorum obstructionibus, diffi-
culter et saepenumero prorsus non leuandis, differere. Istae
quidem possunt, vt morbi vere habituales, considerari et, si
caussas spectes, ad tria genera redigi, ita, vt ad primum re-
feratur

feratur obstructio interna caui siue tubi intestinalis; ad secundum obstructio ex angustatione viae, ob fabricam canalıs mutata; ad tertium denique compressio externa partis cuiusdam intestinorum.

§. IX.

Incipiamus ab obstructione canalıs siue corporibus peregrinis, in tubo intestinali haerentibus. Res satis nota est, in crassis, imprimis in coeco, vt initio crassorum, et sacco laterali semper feces duras colligi, quas saepe sensus ponderis in regione iliaca dextra et in inguine vicino satis prodit, praesertim si, quod interdum percepimus, durities, ad cristam ilei ossis exurgens, animaduertitur. Cum vero coecum etiam in statu naturali saepe vltra modum extendatur et recte quidem cauum laterale, nequaquam vero tubus continuatus, dici possit, insignis saepe collectio scybalorum, obstructionem inducentium, fieret, nisi ex ileo semper tenuis materia afflueret, quae duras coeci feces emolliret, obice remoto, sursum versus colon duceret et postea per zonae varios gyros vltimus ad rectum promoueret. In colo ipso a duris fecibus nunquam obstructiones oriuntur, has enim caernae laterales suscipiunt, tribus stratis ligamentosis distinctae et munitae, ita, vt in media via semper scybala lubrica procedant. Etenim haud raro accidit, vt, abstergente laxante, intestina tenuia eluantur et liquida multa per colon medium transeant et expellantur, verum post aliquot demum dies et via media libera facta, durae feces, coeco et colo diu inhaerentes, soluantur, promoueantur et inter vehementes saepe colicos dolores virgeantur ita, vt vix tibi persuadeas, tantam vim scybalorum induratorum in amplissimo hoc intestino recondi et ibi saepius per annos quiescere posse. Cum autem haec vitia semper ferme ex retardata per deprauatam consuetudinem excretionem aluina

Obstructio intestini crassi.

orian-

orientur et saepius clysmata, quae ab initio optimum leuamen afferunt, negligentur, malum tandem ita augetur, vt pondus magis premendo, quam acris materia stimulo, molesta sit, quippe qui in calloso et nimis extenso intestino vix percipitur. Atque haec cum ita se habeant, nec purgantibus medicamentis ab vna, nec clysmatibus et suppositoriis ab altera parte succurri potest, sed inflammationis metus oboritur. Habuimus tamen exempla, vbi etiam in summa obstructione inflammatio et alia huic affinia mala vix metuenda essent, nam intestina in statu quodam inertiae posita erant. In homine diuturna alui obstructione, cum imi ventris summa tensione coniuncta, variis auxiliis frustra tentatis, chirurgus fecem nimis duram in intestino recto haerentem, spatula remouit viamque apertam reddidit. Sic in alio simili ferme aegro frustulum ligneum pennae anserinae crassitie tres pollices longum per totum tubum intestinale sine noxa transit, in intestino recto ita haesit, vt causa pertinacis obstructionis aluinae esset, quae, non nisi chirurgi opera, leuari potuit.

genus.

Verum itaque est, quod obstructiones in crassis intestinis rarius exitiosae et magis molestae sint, cum in tenuibus contra crebrius obstructio haud leuanda subsequatur. In his quidem corpora maiora, digestionem non soluenda, v. c. nuclei persicorum, interdum ad pylorum, interdum in loco duodeni, quo in ieiunum procedit, vel in alia parte ieiuni aut ilei intestini haerent et muco et materia spissa feculenta circumcirca congesta, molestas tensiones efficiunt. Inde vero vix vnquam alia incommoda, quam dolores colici oriuntur, quod affluxus humorum partes ita relaxat, vt saepe celeriter non tantum per tenuia intestina, sed etiam per angustiam in nexu ilei cum crassis et porro per totum intestinorum tractum dueantur. Similiter etiam calculi
bi-

biliarii, qui ad insignem magnitudinem increuerunt, sub vehementissimis cruciatibus tamen per ductum cholodochum detruduntur, et postea quoque in intestinis vix haerent. Nec minus obseruatores medici incrementis calculi in ipsis intestinis exempla referunt, cuius mole tandem via intestini renuis prorsus praeclusa est. In ileo raro fex dura haeret, sed mucō intestinali illita promouetur, interdum tamen accidit, vt nucleus durus materiae stercoreae, vel aliud corpus peregrinum, casu degluritur, in aliqua parte ilei subsistat, quae, cum saepe flatibus distenta sit, materiam fluidam praeterlabentem admittit, parti haerenti crustas terreas, mucō compactas, inducit, et quasi calculum format. Durissima talia corpora per vim spasticam intestinorum interdum in vicina eorum et angusta loca deferuntur et ita figuntur, vt amplius protrudi nequeant. Motus itaque peristalticus in illo loco subsistit, pars intestini contracti inflammatur, ideoque materia digerenda et feculenta ad ieiunum et duodenum regreditur vomituque reiicitur; motus enim peristalticus, tum temporis inuersus, haud aliter atque consueta ratione versus inferiora progrediens, excurrit. Talem calculum feminae, quae his incommodis vexata, tandem misere perierat, ex vltimis conuolutionibus ilei in dextro latere excidimus. Idem etiam in puero vidimus, in quo intestini pars extensa copiosum viscidum mucum, tanquam nidum vermium, continebat; in hoc tamen, cum intestina laxiora essent pars antecedens, inuaginatione quadam supra partem extensam reuoluta, inueniebatur, ex qua causa motus retrogradus et paulo post ipsa mors subsequuta est.

§. X.

Sed nunc ipsa fabrica intestinorum consideranda et angustia ex tunicarum mutatione declaranda est. Videtur au-

*Angustia
intestini.*

D

tem

tem haec tractatio in duas potissimum partes posse diuidi, in quarum prima contextus cellulofus induratus, siue obftructio • intestinorum habitualis, in altera vero obftructae et mole auctae glandulae folliculofae, quae verum fcirrhum, tandem in carcinoma mutandum, referunt, attenduntur. Ea, quae de fabrica intestinorum vniuerfa ab Ill. WALTHERO et aliis prolata sunt, in differtatione de debilitate intestinorum breuiter tradidimus, hic denuo non repetenda.

*A contextu
celluloso oc-
callefcente.*

Praecipue vero contextus cellulofus laxior et pulposus, qui inter musculosam et villosam tunicam in peculiarem membranam vasculoso nerveam cogitur, in quo quidem non solum vasa et nervi singulari ratione distribuuntur, sed inde ad villos et glandulas internae tunicae villosae ducuntur, attentionem nostram exigit. Huius tunicae fabrica cellulosa tenera est, et cellulae magis lymphatico, quam pingui humore replentur, pulposior in iunioribus et bene nutritis, ficcior in macilentis et iis, qui obftructione habituali et flatulenta saepe anguntur. In morbofo statu cogitur nonnunquam lymphaticus humor et ita inspissatur, vt crassior sensim fiat tunica, sed densa simul et callosa. Hanc stasim discutere annititur contractio tunicae musculosae, quae in peculiari quodam contextu celluloso sub membrana communi haeret, et nerveo vasculosam ambit; sed cum resistentia nimia sit, densata iam tunica nerveo vasculosa ita constringitur, vt intestini cauum vix diametrum aliquot linearum monstret, ipsa musculosa prorsus dispereat, et pars angustata non nisi vnicam tunicam morbosam referat. Haec intestinorum angustia, in crassis potius, quam in tenuibus intestinis deprehenditur ita, vt zona coli, praecipue a sinistra parte, ad vnam semis et amplius contracta et densa inueniatur. Quamquam vero alui segnitiam, flatus, tensiones et borbo-

Borborygmos in his aegris saepe obseruauit, eum tamen obicem ad obstructionem, quae mortis causa haberetur, non inueni, et si haec ex aliis causis subsequuta est, in cadaueris sectione miratus sum, cur non maiora vitae incommoda ex huius fabricae mutatione oborta essent. Equidem, inflammationem non tam facile incendi, inde intellexi, quod vehementissimi spasmi non eueniunt, sed cariosa obstructio sensim et in densatis ipsis cellulis oritur, itemque ex eo, quod feces aliquando mollescunt et vrgentur, imprimis si paribus morborum quaedam sanae interpositae sint, quae aliquo modo contrahuntur. Alia et longe difficilior est labes, cum aliqua tantum et saepe breuior pars intestini, contextus cellulosi habitu obfirmato, affecta est, antecedenti et subsequente vehementer distenta, quod eo magis molestum est, cum has partes flatus et scybala copiosius repleant, ex qua causa saepe violenti dolores colici excitantur. Si talis dispositio in quibusdam partibus tractus coli est, duri saepe tumores in abdomine tactu percipiuntur, qui interdum, ut duri nodi, sine dolore sunt, interdum magis distenduntur et elasticitatem referunt, interdum, flatibus excussis, scybalis excretis spasmisque consopitis, fere euanescent, nec tactu amplius inueniuntur, alio tamen tempore iterum revertuntur. Si, quod tamen rarius fit, hae angustationes in tenuibus percipiuntur, difficilior est aegri status propterea, quod motus peristalticus tunc magis vrget, quam in crassis, et dolores a spasmis viuidiores reddit. In coli nempe fabrica labes, quam modo descripsimus, crebrius inducitur, cum crassities tunicarum et inaequalis, ob cauernas laterales, diameter inueniatur, frictions ideo abdominales et alia auxilia, quae aeream expansionem nonnihil coercent, morbum leuant et symptomata minus graui reddunt. Distensiones intestinorum quoque non vniuersum abdomen occupant, ut

in tympanitide vniuersali, sed tantum hanc vel illam partem, et in vno loco discussae, in alio postea sentiuntur, ibique denuo dissipantur. Dummodo igitur caussae, quae obstructionem tubi intestinalis efficiunt, euitentur, et feces non nimium siccescant, partiales hae angustationes diu feruntur, vt in pluribus ex nostris aegris cognouimus, sed, vbi plures caussae accesserint, angustiae crebriores fiunt, et tandem ita molestae, vt colici dolores intolerabiles, saepe redeunt, percipiuntur, et homines sub diris symptomatibus ad mortem disponantur *).

*Induratio
glandularum
folliculosarum.*

Est et alia angustiae intestinorum species, quae canalem ipsum afficiat, videlicet induratio glandularum. Hoc vitium etsi ex vniuersalibus causis pendet, particulare tamen est, et in intestino recto crebrius, saepe ad flexum coli sinistrum inferiorem, interdum paulo altius, in reliquo et dextro etiam zonae coli tractu, fortasse etiam, sed admodum raro, in tenuibus conspicitur. Nos certe, qui prioris generis exempla saepe vidimus, nullum in tenuibus obseruauimus. In hominibus, ad scirrhosas glandularum obstructions in vniuersum dispositis, glandulae folliculosae intestinorum vel sparsae, vel coaceruatae non tantum in cauo suo, sed paulo post etiam in vasis, cauum cingentibus, obstruuntur. Exiguae enim hae glandulae, quasi depressae, in sanis vix conspiciuntur, nisi intestina inuersa, in fluido suspensa, intuearis; in morbofo autem statu sensim eleuantur, indurescunt,

*) Dissectiones cadauerum miras saepe intestinorum mutationes demonstrant, nos vero, qui plura hic ostendere non possumus, ad III. DE HAEN tractationes de colica pictionum prouocemus. Vid. Ratio medendi cet. *Part. III. cap. 2.* et *Part. X. cap. 1.* vbi simul icones, coli, per partes contracti, adduntur.

rescunt, vna obstructa alteram tendit et premit, similemque obstructionem efficit, ita vt saepe in vna intestini parte plures non ad pisi modo, sed ad ciceris saepe magnitudinem accedant et pyramidis truncatae speciem referant, quae in summitate orificium satis amplum habet. Durae tunc sunt glandulae et renitentes, ex orificio mucus viscidus, sed copiosus effluit, qui haemorrhoides mucosae, ex laxitate oriundas, mentitur. Si pars intestini, tali labe affecta, in abdomine, vt tumor fluctuans, percipitur, dolor exiguus vel nullus est, si vero scirrhus, hucusque indolens, mouetur, dolor pungens et adeo saepe molestus excitatur, vt transitum in verum carcinoma prodat. Tristis haec mutatio eo euidentius cognoscitur, si sanies copiosa cum aluo liquida et paulo post ichorosa, foetida, rodens effluit, et alui obstructions interea pertinaciores redduntur, scybala enim parua, globosa et exsucca excernuntur, et cum motu peristaltico non amplius promoueantur, interdum clysmatibus, interdum acris saniei stimulo, valide vrgentur et tenesmi atrocis causae sunt. Si vitium in intestino recto haeret, et reliquus canalis hac labe nondum affectus est, feces etiam molliores, tenues saepe, per angustiam viae variae figuratae, exprimuntur. Accidit interdum, vt intestini pars, glandulis his scirrhosis affecta, versus peritoneum fortius vrgeatur, et in loco illo tumorem offerat, qui vehementer dolet et tandem in inflammationem tendit. Hoc potissimum in femina quinquaginta trium annorum obseruauimus, cui medicus ad leniendum dolorem cataplasmata emollientia crebrius applicauerat, eaque postea, cum abscessum in latere sinistro versus cristam ilei moueri perspexisset, strenue continuauerat. Quamquam autem fluctuatio subesse videbatur, ideoque incisio per integumenta tentabatur, parum tamen puris sanguinolenti et saniosi exernebatur, quoniam incisio su-

perfcialis tumorem latentem non tangebatur. Aegra vero, diu doloribus femper ferme excruciatâ, tabe demum confumpta, periit. Aperto abdomine, tumor pugni magnitudinem fuperans, ad peritonaeum non adhaerens, in tota inteftini parte fub initium flexus coli finiftri inferioris reperiebatur, qui, incifus, infignem copiam glandularum mole autarum et carcinomaticarum offerebat.

§. XI.

*Compreffio
canalis ali-
mentorum ex-
terna.*

Supereft, vt compreffionem externam confideremus, quae in libere fluctuantibus inteftinis nunquam locum habet. Quamquam enim interdum tumores fat magni in abdomine crefcunt, vt in hydrope faccato et aliis ouariorum morbis, ii tamen eodem modo, atque moles extenfi vteri grauidi, magnam partem abdominis occupans, hoc cauum extendunt, inteftina ad latera premunt, nec raro etiam obftructionis aluinae cauffa funt, quod fub vario corporis fitu tubus inteftinalis aliquam tamen vim motus periftaltici exercere potef. Hoc tamen non perpetuum eft. Quemadmodum enim grauidus vterus ob tenfionem abdominis faepe tarditatem aluinae excretionis efficit, ita etiam fimiles morbofi tumores hoc incommodum afferunt, hoc autem blandis abdominis frictionibus interdum mitigatur, vel crebriorem clyfmatum vsum poftulat. Alia vero ratio eft, vbi vna vel altera pars tubi inteftinalis valide comprimitur. Hoc quidem in multis herniarum fpeciebus euenire, in confeffo eft. Quoniam autem haec tractatio peculiare herniarum examen non admittit, paucis tantum exponemus, quomodo hernias, inteftina comprimentes, confiderare oporteat. Quod fi igitur vel, in omni imi ventris ambitu, vel ad vmbilicum, vel praecipue ad inguina, vbi chorda vaforum fpermatiorum, vel paulo altius, vbi vafa in femur descendunt, pars quae-

quaedam intestini in saccum peritonæi, morbose distentum, vigetur, vel in vulnus abdominale cogitur et ita interceptum comprimitur, tunc de ampliando vulnere et de reponendis intestinis iisque ad liberam fluctuationem in abdomine reducendis, cogitandum, idque ad præcepta chirurgicæ artis, hac de re tradita, efficiendum est. Constat autem vsu rerum et experientia quotidiana confirmat, intestinum in sacco hernioso satis amplo motum peristalticum nonnunquam libere exercere posse, dummodo ab interna intestinorum parte ex fecibus vel flatibus accumulatis nullus obex ponatur. Neque nobis inauditum est, interdum non totum tubum, sed eius tantum lateralem partem in hernias potissimum inguinales et crurales introduci idque duplici ratione fieri: Vel enim aliqua pars distenta et in saccum pressa, liberum adhuc progressum fecum admittit, ita quidem, ut stasi a fecibus durioribus et spasms inducta, pars pressa tantum inflammetur et abscedat, posteaque intestini læsi labia ad margines vulneris agglutinentur, orificio ani præternaturali ad abdomen relicto, aut quod melius est, vulnere sub attenda chirurgi cura a latere coalescente, firmaque cicatrice clauso; vel interdum intestinum in processum aliquem, intestino coeco similem, extenditur, qui etiam in abdomen repressus, cauum suum sæpe auget et multa scybala recipit, eaque denuo in tubum intestinale expellit, quarum rationem alio loco, iconibus nonnullis explicatam tradidimus *). Quod si nunc in his causæ tarditatis alvinae et spasmodorum sæpe indicatae arceantur, diu sine magno incommodo viuere possunt eiusmodi ægri, imprimis si pars relicta versus abdominis cauitatem etiam quodammodo extendatur; vbi vero tensiones et stases

*) Vid. *Aduers. Med. Pract. Vol. I. Pars II. pag. 363. seqq.*

ses crebriores sunt, tunc saepius obstructio, nullo modo referenda, oritur, compressio violenta laterum progressum fecum aluinarum impedit, et incommoda inflammationis et ilei morbi, ceu obstructionis pertinacissimae creat. Sed antequam hunc locum finiam, vnicum lubet exemplum retentionis fecum a compressione externa proponere. Omenti pars, interdum cum vel sine intestino in saccum herniosum descendens, intestina constringit, quod vitium in herniotomia caute corrigendum est. Simili tamen ratione in interna abdominis cauitate partes omenti ad peritoneum accrescunt, et aliquam tubi intestinalis partem intercipiunt, eamque inuoluendo quasi stringunt, ita, vt nec fluctuatio intestinorum vniuersa, nec motus peristalticus recte procedere queat. Hoc clandestinum vitium saepe operatio herniae vel diligentissime administrata resolueri nequit, aluus potius constipata saepe manet et tandem caussa mortis existit. *)

§. XII.

*Complicata
intestinorum
vitia.*

Plures adhuc compressionis species, ex susceptione, inuaginatione, inuersione et aliis intestinorum vitiis obortae, recensendae essent; reuera tamen in his omnibus complicatus est morbi status, cum non vna, sed plures caussae, in antecedentibus tractationibus excussae, concurrant. Nimum etiam excreuisset dissertatio nostra, si in his et iam commemoratis caussis obseruationes variorum Auctorum colligere, easque, vt exempla obstructionis aluinae pertinacioris, in medium proferre vellemus, vnicam tamen obseruationem, superiori anno cum amicis institutam, breuiter indicare sufficiat. Puella, sanis parentibus nata, per primum vitae semestre

*) vid. Aduers. Med. Pract. Vol. I. Part. II. p. 348. seqq.

mestire egregie nutriebatur, vnicum tamen obseruabatur incommodum, quod in depositione alui non solum, sed aliis etiam temporibus per intervalla crebrius inspiraret, quasi aluum cum nisu quodam deponeret. Cum aluus vel ordinate responderet, vel etiam lenioribus medicamentis facile moueretur, peruersam infantis consuetudinem, tempore corrigendam, credebamus. Sed accidit subitanea nec ullo modo referanda obstructio, sub qua nifus hos vehementius repetebat puella septimestris, et tandem sanguinem sincerum, cum mucosum remixtum, excernebat. Cum nullum remedium huius morbi inueniri potuisset, obiit post aliquot dies puella, ratione aetatis egregiis viribus instructa, et corpusculum bene nutritum sectioni exponebatur. Abdomine aperto, a latere sinistro inferiori intestinum crassum totum, in se contractum, sex circiter pollicum longitudine apparebat, et tota zona coli non perspiciebatur, sed eius loco finis intestini ilei a dextris sinistrorsum zonae instar coli productus cernebatur. Contracto et ita breuius facto intestino, postea successiue euoluto, perspeximus, subinde per plicas totum colon in se rediisse, ipso coeco non relicto, et longitudinem totius coli nunc euoluti, vnam et aliquot pollices superasse. Quamquam vero non satis disquirere poteramus, vtrum coecum primum in colon, quod coecum in infantibus exiguum est, transferit, et hoc in cauum coli vicinum impresso, successiue reliquas partes traxerit, an potius intestini coli pars et subinde reliquae vsque ad coecum, talem inuaginationem subierint; hoc tamen vidimus, et inuaginationem cauum medium imminuendo, atque prorsus tollendo, causam huius morbi fuisse et intestinum per emphraxin cauum obturasse et habitum intestini callosum et crassum euasisse, inde tamen nondum plenariam obstructionem aluinam subsequutam fuisse, vsque dum compressione valida in vicinia

intestini sani excretio sanguinis perciperetur et tenera puella paulo post exspiraret. Relatum quoque accepimus, anno superiori in virgine quadam, intestinum cœcum, cum appendice vermiformi paucis ante mortem diebus ex ano pro- pendens et semiputridum, fuisse separatum, cognouimus etiam ex ipsa morbi relatione et icone nobiscum communi- cata, similem, sed maiorem inuaginationem totius intestini crassi subsequutam fuisse, sed, cum et descriptionem et deli- neationem minus accuratam reperiremus, hanc rem sub finem dissertationis nostrae breuiter tantum indicare, nec accuratius declarare potuimus.

PERILLVSTRI

AC

GENEROSISSIMO DOMINO

DOMINO

MAVRITIO FRIDERICO

E GENTE VIRTVTIBVS NOBILITATA

MILKAVIA

DYNASTAE IN LEBVSAM KRIEBSTEINIVM ETC.

SERENISSIMI DVCIS WVRTEMBERGICI

CVBICVLI COMITI

ORDINIS MEDICINAE
IN ACADEMIA LIPSIA
PROFESSORIS
MAGISTRUS
HORATIUS Epistol. L. I. ep. 3. v. 29.

Nos patriae volumus, nos nobis, viuere tuti.

Neque festinanter nimium de *morte* pronuncian-
dum, neque maturius *sepeliendos* esse mortuos,
qua de re, leges ecclesiasticae praecipunt, alio-
iamtum exposui tempore. *) Ipsorum tamen
etiam *demortuorum* post habenda neutiquam est
cura; huius videlicet officii, humanitati quam
maxime conuenientis, moratiores omnium seculorum gentes,
admodum fuerunt tenaces, quantaque ipsis, mortuorum quo-
que fuerit reuerentia, luculentissimis declarauerunt documentis.
Magnam nempe fuisse mortuorum atque sepulcrorum apud ve-
teres religionem, et cuius, antiquitatis tam sacrae quam pro-
fanae gnaro, notissimum est, et, quae copiosius hanc in rem
commentatus est frater meus, hic repetere non est opus. **)
Etiam si enim, superstitionis perquam multa, in mortuorum
cultu, passim sint vestigia, quanto tamen in honore, defuncto-
rum quoque habita fuerint corpora, et quam religiose de mor-
tuis existimandum esse voluerint, his ipsis innotescit factis.
Non enim, vna cum vita, et fama et memoria periisse credenda
est;

A 2

*) In V. prolusionibus, *designis mortis*, non solum explorandis.
1765. 1766. 1767. editis.

**) GEORG. CHRISTOPH. PLAZ, in *Dissertatione, de religione
sepulcrorum*, Lipsi. 1725. habita.

IV

est; societatis licet vinculo soluto, officii tamen atque pietatis, aut etiam decori saltem, haud quaquam sublata esse debbit obligatio. Ne barbarae quidem gentes, crudelitatem in maxima ponentes laude, mortuos suos dehonoriari patiuntur aut violari, fuitque ipsis omni tempore sacer aliquis, in sepulcra et demortuos reuerentiae sensus, publicae quoque pompae splendore, atque variarum caerimoniarum feralium apparatu proditus. In hoc splendore, si quae natio, romana certe, et enituit, et ipsos graecos, luxus et voluptatum magistris, multis modis superauit, non, vt ludorum, spectaculorum, conuiuiorum funebrium sola maiestate celebraretur, *) verum etiam, vt publica honoris, quo mortuos quoque dignos iudicabat, proderet testimonia. **) Neque nostris temporibus, in funeribus curandis et exornandis omnem exoleuisse fastum, multis haud opus est comprobare argumentis, ipsa experientia hanc veritatem affatim loquente. In hoc autem splendore, qui ridiculam satis in *viuis* testatur vanitatem, *mortuorum* etiam ponere curam, magis adhuc est ridiculum. Quid quaeso externo cultu, exsequiis magnificis, suspiriis profaicis et profodicis, lacrymis ad rumulos fusis, commendationibusue defunctorum, non sine autorum et prelorum sudore natis efficietur? quibus saepe, quam extollere nonnulli cupiunt, amicorum, patronorum, aut praeceptorum laudem, atque aeternitati dare student memoriam, aut magis obscurant, aut suspectam certe reddunt. Nihil mortui elegantes istos gemitus, chartaceasque naenias curant; siue

*) De his conferatur VALER. MAXIM. Libr. XI. cap. 4.

**) Praecipuos, quibus funera deducebantur ritus, CICERO in *Orat. pro Milone*, cap. 37. indicat. De studio Troianorum circa iusta Miseni, VIRGILIUS exponit, *Aeneid.* Libr. VI. v. 212. sequ. De areis sepulcrorum, CICERO *Philipp.* IX. c. 7. et de fertis coroliisque, quibus exornabantur, MINUCIUS FELIX, cap. XII. n. 6. habet.

siue enim reges, siue inopes fuerint coloni, nullis certe quæ-
 moniis melior ipsorum reddetur conditio, aut famæ perennitas
 stabilietur, nisi factorum suorum rectitudine, alienæ laudis
 haud indigente, perpetuam sibi parauerint memoriam. Ho-
 nores equidem mortuis præstare, decore conuenit, sed in hoc
 officio excedere, ineptum est. Alia tamen ratione, mortuorum
 nihilo secius habendam esse curam, plus vna subesse videtur
 causa, ad reipublicæ inprimis incolumitatem et salubritatis sta-
 tum pertinens. Etiam si enim *ciuilis societatis* vinculum, morte
 tollatur, id nihilo minus efficiendum est, vt ne, cum *humanitatis*
 non sublata sint officia, physica quaedam exinde ad ciuitatem
 propagentur mala. Haec vero cura, non magistratuum tan-
 tum videtur comprehensa esse officio, quin potius medicorum
 quam maxime erit, hac quoque de parte, publicæ sanitati pro-
 uidere. *Totus* videlicet homo, ad medicos pertinet; et viuus,
 et sanus, et physicis et moralibus morbis affectus, et mortuus
 quoque, imperio, consiliis, et curæ medicorum subiectus est.
 Neque, quod medicis cum cadaueribus quandoque est com-
 mercium, ipsorum videbitur, aduersari dignitati. Illorum et-
 enim non curanda sunt contumeliosa conuicia, qui, nescio quo
 ridiculo capti præiudicio, quaslibet potius, post mortem etiam,
 iniurias ferre, quam medicorum manibus tradi malunt, anatomi-
 cisque sectionibus, quas lanienæ instar habent, corpora de-
 mortuorum dehonestari, et sibi, et aliis, nimium stulte credulis
 persuadent, innumerorum, ex cadauerum lustrationibus, ad
 rempublicam atque vniuersum humanum genus redundantium
 commodorum, tam priuatorum, quam publicorum, prorsus
 ignari. Non igitur adeo arctis limitibus circumscripta esse po-
 terit medicorum sollertia, vt priuatae solummodo nonnullorum
 sanitatis gerant curam, vt familiis saltem, a quibus annua sua,
 satis etiam quandoque macra accipiunt fossa, inseruiant; maior
 potius medentium in eo ponenda est laus, si quidem, quicquid

VI

pluribus, et vniuersae ciuitati damnosum esse poterat, attente indagare studeant, atque, si quid aduersus publicae salubritatis et magistratuum instituta peccatum fuerit, vltro et cordate indicare, vtque emendetur, serio monere haud vereantur. Non enim semper ii, qui publicae necessitati, ministeriis suis opitulantur, sui ita semper memores sunt officii, quin quandoque, aut lucelli cupidine laceffiti, aut potandi consuetudine abrepti, aut sola incuria et desidia perdit, quae sibi demandata sunt munera, solutius expediant, neque et tanta magistratuum semper est, nec esse potest vigilantia, qua quotidie, quicquid perperam in republica peragitur, disquirere liceat; aliorum igitur est, vt, quae forte minus recte fuscipi deprehenderint, liberrime significant. Optimo ea propter in cultioribus ciuitatibus instituto, publicae sanitatis constituti sunt curatores, physici nempe vrbici siue poliatri, quorum certe non in eo tantum positum esse videtur officium, vt occisorum cadauera lustrent, de infanticidiis iudicia ferant, aut, si qui epidemici dominantur morbi, eorundem causas amoliri, et vltioribus incrementis modum ponere laborent; quin potius, si quid, siue in priuatis aedibus, siue publice committatur, quod monitione aut animaduersione videatur dignum, fideliter nuncient, atque magistratum auctoritatem, si quidem opus fuerit, implorent. An enim forte, in priuatorum sanitatem, nullum magistratibus erit ius aut potestas? an, si ipsorum haud pareatur cohortationibus, aut seuerioribus etiam mandatis, nulla erit immorigeros coercendi libertas? Quodsi census et tributa iusta a quolibet exigendi est potestas, ad quae colligenda, durioribus saepe haud parcitur praesidiis, quidni, quae totam rempublicam in discrimen dare poterant priuatae causae, grauissimis quoque suppressendae erunt auxiliis? Cognitio igitur istarum rerum, ad medicos vtique pertinebit, consiliis autem, ab ipsis propositis, quibus errores, aut vitia quoque, nimium damno-

sa futura, emendari debent, pondus addere, eademque exsequi, publicae rei curatoribus conueniet, quorum interest, vt ciues non tranquillitatis tantum inconcussae, atque immunitatum suarum fruantur beneficio, atque facultatum suarum saluam tutamque possessionem, prouisoribus suis gratam habeant, sed vt libertatis bonorumque suorum, commoda, omnisque metus expers sit fruitio, a causis morbosis, temere inductis, haud quaquam conturbanda. Exiguae quandoque, nulliusque forte momenti, nonnullae videntur esse causae, quae tamen, et sua dolosa irrepenti ratione, et frequentia sua, tristissimis saepe effectibus prouocandis, nimirum omnino aptae deprehenduntur. Has inter, haud minima certe, neligentior mortuorum mihi videtur esse cura, ipsa re paulo curatius considerata, maxima utique attentione digna. Huius partem sibi medici, partem vero magistratus, merito vendicant. Nemo equidem est medicorum, quin ex phisicis et physiologicis sciat theorematibus, quid mors sit, cum ne imperitiorum quidem sit quispiam, quin, si modo animae corporisque solutum dixerit commercium, restam de tristis huius vltimique fati habere videatur ideam. Sed de ipsa mortis veritate, indubitatis pronunciare argumentis, paulo difficilioris negotii rem esse, nemo dubitabit, quandoquidem adeo frequentia eorum fuerunt exempla, qui non pro mortuis solum habiti, tamen resuscitati, quinimmo sepulti etiam, reuiuixisse deprehensi fuerunt; in cuius adeoque explorationis modo, maxima cum circumspectione versandum esse medico, et artis et prudentiae regulae imperant. Est adeoque primum propemodum, quod mortuis debetur officium, ad publicam et priuatam quoque, et familiarem haud raro rem pertinens, vt non ex vulgi, aut adstantium imperitiorum iudicio, certissima de morte feratur sententia, sed medici potius iudicium audiatur, qui exploratis *omnibus* mortis signis, vere mortuum hominem esse, cognoscat, et pronunciet, sique vel minimum superfuerit dubium,
nihil

nihil fuscipi patitur, quod, cum nondum mortuus homo fuerit, ipsi mortem conciliare, aut, cum plane forte ad se redierit, festinantius decernenti medico probrosum esse queat. Non enim pallor, rigiditas, frigus extremorum, respirationis defectus, similiaque signa, sigillatim potissimum considerata, consummatam confirmant mortem, neque errabit medicus, si quidem aliquantisper expectando, famae suae consuluerit, quam si quid statuerit, quod aliter euenisse, non sine pudore intelligit. Sola propemodum *putredinis* incuntis signa, manifestissimum sunt mortis indicium, ex maculis liuidis facile petendum, *) indeque, qui *spiritum* reddidisse creditur, non statim *vitam* perdidisse existimandus est, utpote quae, quamdiu adest, etiamsi debillima, nunquam corruptioni putredinosae opportunitatem largitur, uti quidem eorum constat exemplis, qui per aliquot dies sub aquis submersi, dummodo vixerint, nullam perpeffi fuerunt corruptionem; posse nempe circulum sanguinis, per foramen ouale, immoto pectore et pulmonibus expediri, ex physiologia constat; neque adultioribus semper haec via, foetui ceteroquin saltem data, praecclusa est, siquidem in maxime prouecta etiam aetate, rariore licet exemplo, ostium hoc, quo sanguis, praetermissis pulmonibus, ex anteriore auricula ad sinistrum cor tendit, apertum adhuc fuisse deprehensum, per inspectiones anatomicas constat. *) In tanta adeoque ambiguitate, satius erit, nondum de funere cogitare, sed, potissimum, cum sani antehac, repentino apoplectico, hysterico, similium insultu extincti creduntur, aut, cum laqueo suspensi aut submersi reperiuntur,

*) Ita recte sentit B. HEBENSTREITIVS in *Anthropologia forensi*, Sect. I. Cap. V. §. 5. itidemque Magnif. LUDWIGIVS, in *Institutionibus medicinae forensis*, Part. I. Cap. V. §. 97.

*) Notatu dignam habet hac de re obseruationem, foraminis ovalis in aeu decrepita reperti, BERNARD. SIGFR. ALBINVS, in *Academicis annotationibus*, Leidae 1754, editis, Libr. I. cap. 9.

aur, in spiritu reuocando et suscitando operam ponere, atque frequentiora potius, etiam si quandoque frustranea, instituire tentamina, quibus vnus alterue saluari possit, quam omnes deferere; id quod, si recte sentio, tanto magis ad curam mortuorum, vel pro mortuis tamen habitorum pertinet, atque maximam promeretur laudem, quanto est iniustius, in iis potissimum, qui violenta periisse deprehenduntur morte, de iurisdictionis immunitate diu litigare, aut inhonestioris facti maculam illis adspargere, qui istiusmodi corpora contigerint, quod, an humanitati conueniat, me prudentiores iudicent; iudicauerunt autem iam tum ii, qui omni opprobrio et diffamatione illos carere voluerunt, qui corpora talia ex aquis sustulerint, aut laqueo liberauerint. Illos vero etiam, qui naturali, atque ex morbo praegresso periisse putantur morte, neque statim a medico deferendos, aut ilico ex lectulis eximendos, denudandos, repurgandos, aeri que frigidiori exponendos, neque, cum adhuc intra conclauia detinentur, fenestras foresque protinus aperiendas esse, per quas, ex anili superstitione, anima liberiore via in auras abeat, vix monere opus est, cum haec omnia a medicis non ignorentur. Enimuero, ipsos etiam vere mortuos, plus vno modo, non minore cum cautione esse curandos, variae imperant rationes. Nescio, an semper consultum sit, omnium conspectui quaelibet exponere funera, atque pompae potius ergo, vtque confluentis ad domum feralem turbae, indomitae saepissime cupidini fiat satis, per aliquot dies aperta relinquere cadauera, et custodibus suis, et vniuersae etiam domui, vicinisque, tetrus suis exhalationibus, potissimum, cum malignis perierint morbis, molestissima futura? Ridiculum prope modum est, cum pacatam cuius defuncto apprecari soleamus quietem, tumultuoso confluentis plebeculae strepitu aduocato, contrarii potius sensus publica dare documenta, atque fragilitatis

tis humanae luculentissima in cadaveribus exempla, humilitatis quemlibet monitura, fastuosae profusionis inconcinnis plane exornare signis. Sed haec ad medicum non pertinent forum. Haec vero potius maiore curanda sunt circumspectione, quae sanitatem publicam hac quoque de parte concernunt. Non perinde igitur erit, quo modo, et quibus locis demortuorum corpora sepeliantur, vespillonum arbitrio haud quaquam committenda, quin potius, ut ne in tumulis suis, aliis officiant, providendum erit. Ipsa, ad quam omnia corpora animalia citissime tendunt, putredo, huius monere videtur necessitatis. Quicquid enim putridorum effluuiorum ex corporibus quibuscunque exhalat, non adeo cito per auras dissipatur, aut supra nostri aeris atmosphaerici terminos eleuatur, ut non potius fluido aereo admixtum, volubilitate pariter ac copia sua, viuorum corpora perpetim contingat, indeque per cutis aut oris spiracula recipiatur, humoribusque inquinandis resoluendisque aptum reddatur. Ex remotissimis autem prouinciis, pestifera effluuia aeris ope adduci, cum nemo ignoret, quidni, quae propiora et quotidiana sunt, perniciofa credantur? Etiam si enim, *absoluti* cuiusdam atque *uniuersalis* contagii haud facile existat malignitas, cum tamen corporum nonnullorum, ad illud facilius recipiendum, quaedam fuerit dispositio, his omnino exitiosum fieri, nulla dubitare conueniet ratione; potissimum, cum aeris calidioris et humidioris temperies, miasmatum horum evolutioni atque communicationi nimium faueat. Optimo ergo instituto, antiquissimis iam tum temporibus, hisce obuiam fuit itum incommotis. Variis autem modis, pro vario cuiusuis gentis genio, corpora aut a corruptione defensa deprehenduntur, aut, si terrae mandanda essent, ut ne putredinosa effluuia ad viuos diffunderentur, cautum fuit. Quae de Romanorum more, cadauera comburendi, passim in historicorum leguntur monu-
men-

mentis, lubens hic mitto, utpote cum hanc prodigalitatē nec imitari deceat, nec opus sit. Scythae, agrestibus licet moribus et crudelitate horridi, maximopere tamen curauerunt, ut ne ex cadauerum corruptione, viui detrimentum caperent, utque diutius funera ista aetatem ferrent, indeque corpora, alio expurgata, siue, ut *IUSTINVS* loquitur, *exenterata*, *) filere, thymiamate, apii et anisi feminibus replebant, atque hac conditura a corruptione defendebant; in qua arte, cadauera condiendi, Egyptios longe adhuc fuisse peritiores, Mumiae docent, qualem, post complura secula integerrimam conseruatam, inter rariora Amplissimi Senatus Lipsici cimelia cernere licet; vulgatiorem vero, nitro, myrrha et casia, corpora condiendi, ipsis fuisse morem, veterum profanorum scriptorum, ipsiusque sacri codicis testimoniis constat. **) Humationem tamen corporum, et combustionem et conditura longe fuisse antiquiorem et frequentiore, multis haud opus est comprobare argumentis, utpote qui mos apud complures obtinuit gentes, ipsisque etiam Graecis atque Romanis peculiaria fuisse, quibus demortui sepelirentur loca, vix quemquam ex eruditis latere existima uerim. Ita tamen haec seligebantur loca, ut procul ab humano consortio remoti essent, qui propter inamoenos odores ciuibus

B 2

fuis

*) Libr. I. Cap. 5.

**) De horum, et Scytharum conditura exponit *HERODOTVS* Libr. II. et IV. Patriarchae Israelis corpus, a medicis Egyptiis, iussu Iosephi conditum legitur *Genes. Cap. L. v. 2. 3.* Quem morem, post duodecim propemodum secula, inter Iudaeos adhuc obtinuisse, utpote qui multa ab Egyptiis acceperant, ipsius sanctissimi Saluatoris constat funere, cuius condituram, pia magis, quam fiduciae in Messiam, a corruptione immunem futurum, plena mente, Iosephus, Nicodemus, et mulieres adornabant.

fuis noxii, vel certe molesti esse poterant; quapropter PLATONIS instituto, in agris infoecundis sepulcra constituta fuerunt, *ne viuentibus officerent*, quo simili laudando consilio, peculiari XII. tabularum lege decretum fuit, ne quis intra urbem sepeliretur. *) Peculiares proinde Romanorum sepulcris assignatae fuerunt viae, non ea solum de causa, vt remotiora ab vrbe essent cadauera, sed vt etiam viatores, erectos in defunctorum memoriam cippos et marmora, quibus nomina et honores mortuorum inscribebantur, legerent, inter quas vias, Appia, Aurelia, Flaminia, Lauicana, Ostiensis, aliaeque fuerunt. **) Moris huius postmodum imitator fuit IULIVS Pontifex romanus, sub CONSTANTINO Imperatore clarus, qui tria coemeteria, in via Flaminia, Aurelia, et Portuensi restaurauit. ***) Quibus omnino praeclaris exemplis constare poterat, quanta cum cura iis, quibus ciuitatum salubritas cordi est, prouidendum sit, vt opportuno coemeteria adornentur loco, non eo solum tempore, quo epidemica forte lue saeuiente, reipublicae periculum ex contagione imminet, sed vt semper remotiores a viuentibus sint, quorum teterrimus foetor, nunquam sine molestia, aut magna etiam noxa, ab adhabitantibus hauriri poterat. Non improbandum prorsus est eorum consilium, qui cadauera, contagiosa imprimis lue extinctorum atque sine capulis sepeliendorum, *viua calce* obtegenda suadent, qua putredo accleretur.

*) ALEXANDER ab ALEXANDRO, Libr. VI. cap. 14. et Libr. III. cap. 2.

**) Confer. IO. KIRCHMANNVS *de funeribus Romanorum*, Libr. XI. cap. 22.

***) VOLATERRAN. *Anthrop.* Libr. XXII.

mr. Calcis enim viuæ, (recentior tamen sit oportet, vetustior nempe, fatua est atque iners) ea est indoles, vt acido suo pingui, pinguibus quoque animalium corporum oleis facile vniatur, indeque putredinem omnino quidem *promoueat*, siue motum quendam intestinum intra humores et gluten animalium excitet, quo mixtio eorum soluatur atque attenuetur, neutiquam tamen putredinem, vti vulgo creditur *acceleret*, id quod per lixiuium quidem, aut aquam calcis viuæ, longe facilius obtineri posset; sed, cum terreæ calcis particulae, admodum copiosae, humiditatem cadauerum imbibendo, putredinem ipsorum retardent, etiam si non prorsus impediunt, non quidem huius consilii nullum plane esse vsum, suspicari conueniet, modo quod *celerior* putredo hac ratione haud quaquam impetretur. *) Quid, quod exinde, dum calx putredinem protrahit, etiam vltro intelligi possit, ipsam, quoniam substantias oleosas attenuare pergit, et ad volatilitatem disponit, exhalationum putridarum diffusioni nullam non solum ponere remoram, quin potius easdem augere atque eleuare, id quod vel solis cordonum patet opificiis, ad quorum cryptas si accedamus, in quibus tergora animalium, ope calcis macerantur, putrida effluvia e longinquo iamtam, manifeste nimium percipiuntur. Potissimum autem *profunda* humatio, illis serio est iniungenda, quorum est, funera terræ mandare, qua in re, vt suo semper faciant satis officio, frequentior sepulcrorum, et sepeliendi modi, nunquam praetermittenda est lustratio. Sepulcra videlicet, quorum definita esse debet profunditas, ad-

*) Calce teclum corpus Imperatoris MAXIMILIANI I. post tria propemodum secula, nondum penitus consumtum, quin et vestimenta integerrima in tumulo Vindobonensi fuisse hoc ipso anno reperta, ex relationibus publicis constitit.

eo saepe negligenter instruuntur, vt, nisi sollicitè in illa inquiratur, effluuiorum putidorum haud mirari conueniat mephitim, circumhabitantium sensus atque sanitatem moleste admodum afficientem, in primis, cum, qui morbis putridis perierunt, superficiali incuria humantur, aut aliis paulo ante sepultis funeribus superponuntur. Non enim semper iuratae vespillonum fidei credere, tutum est, vtpote quorum negligentia, cuius semper culpa in superiores cadit, omnem iurandi religionem fusque deque habet, suisque arbitrariis ausibus, magistratum auctoritati illudit, maximeque illicita sibi in funera imperia arrogat, cultiorum ciuitatum non solum famae, verum etiam incolarum sanitati, pessime nocitura. Harum noxarum causas disquirere, sique iusta conquerendi fuerit ratio, de iisdem serio et protinus emendandis monere, a medicorum non solum officio haud abesse, quin potius inter eadem laude dignissima ponendum esse facta arbitror, qualia olim, ob ciues seruatos, publicis praemiis afficiebantur. A coemeteriis, de quorum etiam fornicibus nimium patulis nonnulla commemorari possent, ad templa nunc essent transeundum, in quibus honorificentius dormire creduntur eorum corpora, qui vel aliquo publico celebres fuerunt munere, vel quibus hereditario quodam, similiae iure, in sacris aedibus cubandi competit potestas. Hoc vero de argumento, tanto minus quidquam copiosius iam exponere opus est, cum et hac in re, ab aliis peritissimis viris, mihi iamtum factum fuerit otium, *) et huic praeterea scriptiunculae metam poni oporteat.

Ad

*) Conferatur potissimum GEORG. DANIEL. COSCHWITZII
Dissert. de noxis, ex sepultura in templis facta oriundis, Halae
1728. habita.

Ad metam nempe studiorum, haftenus cum laude cultorum consequendam properat, qui publice nunc commendandus est

VIR CLARISSIMVS ATQVE DOCTISSIMVS

D O M I N V S

CHRISTIANVS FRIDERICVS ERDMANN

B O D E N,

MEDICINAE BACCALAVREVS DIGNISSIMVS,

cuius labores academici, praemiis quoque ab Ordine nostro sunt exornandi, cui probatissima doctrinae suae dedit specimina, quibus, se ex praeceptorum suorum institutione, ex voto profecisse, egregie edocuit. Quod, qua ratione effecerit, ex vitae ipsius, quem tenuit cursu, breuibus, uti moris est exponendo, intelligetur.

Natus est *Schliebenae*, anno huius seculi *quadragésimo sexto*. Patrem habuit S. R. IOANNEM ANDREAM, Pastorem primarium, Praepositum, atque sacrorum antistitem, cuius praematuram mortem non sine dolore sensit. Matrem adhuc laetatur superstitem, ERDMVTHAM SOPHIAM, ex clara ZEIBICHIA gente oriundam. Parens optimus, dum viueret, maturime filii sui ingenium ut formaret, ipsum domesticae institutioni Cl. HELBIGII, Cantoris, et b. SIEBENHARII

MARII commisit, postmodum vero ipsam ad scholam prouincialem, quae *Misena* floret, dimisit, in qua humanioribus instrueretur disciplinis. Sedula hic fruitus est informatione Cl. HOERII, Rectoris, WEISSII, nuper defuncti, SCHROEGERI, KLIMMII; prae omnibus vero singularem Praeclar. CLEMANNI, aduersus se celebrat beneuolentiam. S. R. praeterea HESSII, Pastoris primarii meritissimi, et THALVIZERI, Diaconi vigilantissimi, in se collata benefacia, gratissimus praedicat. Cum ita per quinquennium Misenaecomoratus, tristem de patris dilectissimi funere acciperet nuntium, SERENSSIMO PRINCIPE aduente, anno LXV. mense Augusto in Vitebergensem migravit Academiam, a Celeb. D. KRAVSIO Icto, coniunctissimo patri amico, in ciuium academicorum societatem receptus. Hic, in philosophicis et mathematicis disciplinis, magistros habuit subtilissimos, ZEIHERVUM et HILLERVUM. In literis ad humanitatem pertinentibus, FRATRE PROFESSORE vsus fuit, qui plusquam fraterno amore, studiis eius, et consiliis et re adfuit. Ill. TRILLERVS, quem saepius adire licuit, et consiliis et libris, ex splendidissimo suo apparatu, rebus eius utilis fuit. Excell. LANGGVTHIVM, medicinam forensam solide docentem, audiuit; Excell. BOEHMERO vero, quem non sine pietatis sensu nominat, botanicam, anatomen, physiologiam, et artem differendi in acceptis fert, ipsique, qui more suo, rebus discipuli sui, singulari hu-

humanitate prouiderit, publicas hic, me interprete, decernit grates. Cum paulo post, Ill. TRILLERVS, obtinendi beneficii Trilleriani spem faceret, anno LXVI. Lipsiam petiit, atque Ill. BELIO, tunc Rectori, nunc etiam academicam Recturam sapientissime administranti, nomen dedit. Cum S. R. ERNESTI, in Ciceronis Orationes commentaretur, et b. GELLERTVS de morum doctrina praeceperet, assiduus scholis his interfuit auditor. In philosophicis, S. R. CRVSIVM, et Praeclar. SEIDLIZIVM, duces habuit; b. WINKLERVM autem, vt physicam, tam theoreticam, quam experimentis illustratam, recte edisceret, adiit. Nunc ad medicinam propius accessurus, BOSIO iam Vitebergae defuncto, in botanica, et Excell. POERNERO, iam Misenaе, vasorum porcellanorum conficiendorum artificium, maxima cum laude curante, in materia medica et chemia, praeceptoribus vsus fuit. Exper. BOERNERO, morborum venereorum cognitionem, et Exper. HASIO, osteologiae scientiam debet. Ex ore Exper. REICHELII, artem facias apte applicandi, et formulas medicas componendi edidit, a quo etiam per examina, super physiologicis argumentis instituta, tentatus fuit. Exper. GEHLERVM, in arte partum iuuandi, fidelissimum habuit magistrum; cumque Exper. KRAVSIVS, Boerhaauii institutiones medicas exponeret, atque officum doctrinam traderet, huic quoque operam

dedit. Excell. BOSIUM, physiologiam et praxin clinicam docentem, non sine fructu sectatus est. Excell. POHLII scholas anatomicas, disputatorias et examinatorias diligenter frequentavit, eiusdemque operationibus chirurgicis assiduus adfuit spectator. Maxime vero laetatur, quod sibi licuerit Magnif. LUDWIGII botanicis, therapeuticis, chirurgicis, clinicis et medicoforensibus interesse praelectionibus, ex quo etiam, cum novam Dispensatorii pharmaceutici proponeret ideam, atque exercitatoria, examinatoria, et elaboratoria institueret tentamina, librorumque medicorum traderet cognitionem, ex voto profecit, ipsique, sapientissimo studiorum suorum moderatori, gratissimam hisce nuncupat mentem. Mea quoque ex institutione, cum historiam medicinae, pathologiam, materiae medicae cognitionem, artemque disputandi docerem, atque examinatoriis et elaboratoriis exercitiis, ingenia discipulorum formare studerem, si quid profecerit Candidatus noster, ego non minimas interponam voluptates. Neque defuerunt Candidato nostro beneficia; quandoquidem se stipendio, quod a procuratore nomen habet, clementissime decernente SERENISSIMO PRINCIPE ELECTORE, exhilaratum fuisse, pia mente veneratur; cui felicitati accessit, quod sibi quoque stipendio *Waltheriano* frui licuerit; inclutae praeterea *Nationi Saxonicae*, quod se, ciuem suum, munificentia quoque sua aluerit, gratum testificatur animum. Veluti etiam, quae a sororio suo, HERINGIO,

mer-

mercatore Vitebergensi probò atque industrio, acceperit humanitatis, neque pauca, neque vulgaria documenta, haud reticenda cupit. Accessit ad nos mensè Martio anni iam fenescantis, atque examen theoreticum cum laude sustinuit, quo finito, Baccalauri honores tulit; postea vero, mensè Septembri, in lectionibus, pro Licentia dictis, *de cura sanitatis, iustis limitibus circumscribenda*, erudite admodum differuit. Ita nunc, doctrina et beneficiis ornatus, in altero comparuit examine, paucis abhinc diebus instituto, cumque ad quaestiones practicas rigorosiores RECTE respondisset, veniam nactus fuit, summorum honorum impetrandorum ergo, cathedram conscendendi; ex qua, Praeside Magnifico LUDWIGIO, Ordinis nostri Decano perpetuo, Dissertationem inauguralem, *de obstructionis alvinae causis*, propugnaturus est.

Horum cum laude peractorum laborum, luculentissimos quoque capiet fructus Candidatus noster, summis honoribus condecorandus, quorum sumendorum Licentiam, ego, ad haec solennia clementissime constitutus Procancellarius, tanto maiore cum voluptate ipsi tribuam, quanto digniorem ipsum illustrioribus hisce titulis noii. Faciam, quod mei est officii, proximo Veneris die, XII. Octobr. quo *de splendida medicorum miseria*, paucissimis exponere constitui. Splendidam tamen huius diei opto festiuitatem, atque eapropter RECTOREM

XX

ACADEMIAE MAGNIFICVM, ILLVSTRISSIMOS COMITES, GRAVISSIMOS VTRIVSQVE REIPUBLICAE PROCERES, GENEROSISSIMOS NOBILISSIMOSQVE VNIVERSITATIS HVIVS LITERARIAE CIVES, obseruantissimis humanissimisque rogatos cupio precibus, vt frequente sua praesentia solennitati huic interesse, atque quantum Ordini nostro, mihiqve faueant, beneuola sua audientia comprobare, haud grauentur; quo insigni beneficio nobis tributo, nos ad publicas grates referendas excitatos iri, hisce spondemus. P. P. Dominica XVII. post Trinit. A. R. G. MDCCLXX.

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIA

